

ЮНІ ДРУЗІ!

Практичні роботи є обов'язковою складовою вивчення географії в школі. У процесі їх виконання формуються необхідні географічні уміння і навички та реалізується зв'язок теорії з практикою. Посібник для учнів 8 класу призначено для виконання практичних робіт з курсу “Географія. Україна у світі: природа, населення” відповідно до чинної програми з географії. Цим навчальним посібником ви зможете користуватись на уроках: під час виконання практичних робіт будете навчатися правильно заповнювати таблиці, будувати діаграми та графіки, робити висновки та узагальнення. Усі практичні роботи — обов'язкові для виконання кожним з вас. Наявність у посібнику контурних карт полегшить вашу роботу із засвоєння географічної номенклатури карт.

Під час виконання практичних робіт дотримуйтесь правил:

1. Ознайомтеся з темою, метою та обладнанням, необхідним для виконання роботи; “Основним обсягом знань та умінь” і завданнями.

2. Якщо ви не можете пригадати визначення окремих понять, скористайтесь географічним довідником.

3. Завдання виконуйте охайно. Відповіді мають бути логічними та обгрунтованими.

4. Роботи на контурних картах виконуйте відповідно до встановлених вимог:

- а) усі підписи на контурних картах робіть чітко, друкарським шрифтом;
- б) об'єкти суходолу підписуйте чорним кольором, а водні — синім;
- в) працюючи з контурними картами, позначайте:
  - низовини — зеленим кольором;
  - височини — жовтим;
  - плоскогір'я — жовтогарячим;
  - гори — коричневим.
- г) для роботи з контурними картами використовуйте олівці, кулькові ручки і туш різних кольорів;
- г) більшість географічних об'єктів підписуйте вздовж екватора або вздовж паралелей;
- д) назви населених пунктів підписуйте зліва або справа;
- е) назви річок — уздовж течії в напрямку від витoku до гирла, а назви гір — уздовж простягання гірських хребтів;
- е) якщо назви не вміщаються у потрібному місці, пишiть їх у легенді, а на карті ставте відповідні цифри.

5. Висновки після закінчення практичної роботи формулюйте чітко.

6. Пам'ятайте: найвищої оцінки заслуговує робота, яка містить правильні відповіді на завдання і належно оформлена.

Практичні роботи складаються з 3-х основних блоків:

- 1.** “Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів”.
- 2.** “Це потрібно знати!”
- 3.** “Завдання”.

Часто після завдань розміщується додатковий блок “Цікаво знати, що...”.

У блоці “Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів” подано вимоги до обсягу знань та умінь, необхідних вам для виконання практичних робіт.

У блоці “Це потрібно знати!” запропоновано теоретичний матеріал, який допоможе під час виконання практичних робіт.

У третьому блоці — всі завдання, обов'язкові для виконання.

Інформація з блоку “Цікаво знати, що...” сприятиме розширенню вашого географічного кругозору.

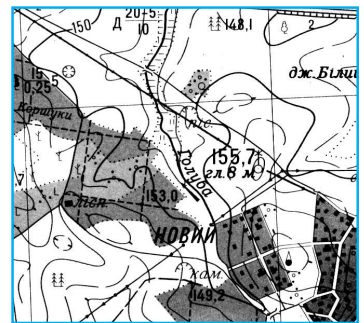
Щасливої вам мандрівки Країною знань!

ТЕМА. Визначення напрямків, відстаней, площ, географічних прямокутних координат, висот точок за топографічною картою

Мета: закріпити вміння розв'язувати задачі за навчальними топографічними картами (визначення координат, відстаней, напрямків, висот, крутості схилів); розвивати уміння працювати з топографічними картами; виховувати акуратність під час виконання роботи.

Обладнання: атлас, лінійка, циркуль, простий олівець, гумка.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів: визначають об'єкти, напрямки, відстані, географічні, прямокутні координати, висоту точок за топографічною картою; застосовують отримані знання при орієнтуванні на місцевості за допомогою топографічної карти; оцінюють значення топографічних карт у побуті та господарській діяльності.

ХІД РОБОТИ

✓ Це потрібно знати!

• Топографічні карти мають рамку у вигляді трапеції. Верхня і нижня сторони — паралелі, а бічні — меридіани. Географічні координати позначають у кутах аркуша. Щоби топографічною картою було зручніше користуватись, рамки поділили на відрізки. Вони дорівнюють одній хвилині (1'), а відрізки, позначені точками, — 10" (десяти секунд). Вертикальні та горизонтальні лінії, проведені на топографічних картах, утворюють прямокутну координатну сітку. Її лінії біля рамки позначено цифрами, що відповідають кілометрам. На топографічних картах багато умовних позначень.

• Основні з них:

1. **Населені пункти.** (Населені пункти зображають контурами, кварталами або окремими будинками).
2. **Гідрографія.** (Лініями синього кольору позначають річки, канали та водосховища, а контурами синього кольору з голубим забарвленням — водойми. Синіми цифрами біля них позначають абсолютну висоту урізу води. Характеристика річки — пояснювальним знаком).
3. **Дороги.** (Шляхову мережу позначають лініями різної товщини і кольору).
4. **Рослинний покрив.** (Контурами різноманітної конфігурації зображають ліси. Відповідними підписами вказують породи дерев, їхню середню висоту та товщину).
5. **Рельєф.** (Рельєф зображають горизонталями. Крутість схилів позначають густотою розміщення горизонталей. На пологому схилі відстань між горизонталями більша, на крутому — менша. Напрямок зниження схилу вказують бергштрихами).

ПРАВИЛА ВИЗНАЧЕННЯ ПРЯМОКУТНИХ КООРДИНАТ ТОЧОК

- a) щоб визначити наближено місцезнаходження будь-якого географічного об'єкта або точки на карті, достатньо назвати утворений кілометровими лініями квадрат, в якому вони розташовані. (Точка А знаходиться у квадраті 6512);
- б) за горизонтальною лінією сітки визначаємо координату x ($x = 6065$ км);
- в) за вертикальною лінією сітки визначаємо координату y ($y = 4312$ км; перша цифра вказує номер зони, три інші — відстань у кілометрах);
- г) для точнішого визначення розташування точки А всередині квадрата визначаємо її прямокутні координати:

1) за допомогою масштабу вимірюємо відстань у метрах від південної сторони квадрата до точки А:

$$250 \text{ м} \cdot 2,3 \text{ см} = 575 \text{ м};$$

$$x = 6\,065\,575 \text{ м, або } 6\,065 \text{ км } 575 \text{ м.}$$

На таку відстань точка А віддалена від екватора;

2) за допомогою масштабу вимірюємо відстань у метрах від західної сторони квадрата до точки А:

$$250 \text{ м} \cdot 2,8 \text{ см} = 700 \text{ м};$$

$$y = 4\,312\,700 \text{ м.}$$

Отже, точні координати точки А:

$$x = 6\,065\,575 \text{ м};$$

$$y = 4\,312\,700 \text{ м.}$$

Визначення крутості схилів:

Крутість схилів визначають, користуючись шкалою під південною рамкою карти, поряд з лінійним масштабом.

Аби визначити крутість схилів за картою, циркулем вимірюють відстань між двома сусідніми горизонталями на схилі, потім прикладають цей відрізок до шкали і читають вниз, якою буде крутість схилу у градусах на топографічній карті. На топографічній карті крутість між точками *a* і *b* становить $2^\circ 30'$.

Виконуючи завдання, використовуйте топографічну карту У-34-37-В-в (на форзаці).

Завдання 1. Визначте прямокутні координати:

Варіант 1	г. Андозька (квадрат 6611)	$x =$	$y =$
Варіант 2	г. Гола (квадрат 6511)	$x =$	$y =$

Завдання 2. У якому напрямку від населеного пункту Воронове розміщено запропоновані об'єкти?

Варіант 1		Варіант 2	
географічні об'єкти	напрямки	географічні об'єкти	напрямки
г. Цегельна		г. Андозька	
г. Гола		г. Малинівська	

Завдання 3. Використавши масштаб топографічної карти, визначте найкоротші відстані:

Варіант 1	
від г. Цегельна до г. Андозька	

Варіант 2	
від г. Малинівська до р. Гола	

Завдання 4. Використовуючи топографічну карту, визначте площу.

Саду, що розташований на схід г. Біличі (квадрат 6511, 6512)	
Саду, що розташований на південний захід від МТМ (квадрат 6514)	

Завдання 5. Визначте перевищення:

<i>Варіант 1</i>	
г. Андозька над г. Цегельна	
г. Малинівська над г. Гола	

<i>Варіант 2</i>	
г. Цегельна над відміткою оз. Чорне	
г. Гола над найвищою відміткою р. Андога	

Завдання 6. Використовуючи топографічну карту, визначте крутість схилів:

<i>Варіант 1</i>	
від г. Малинівська на захід до річки Андога	відмітка 159,7 м — горизонталь 155 м _____
	горизонталь 155 м — 150 м _____
	горизонталь 150 м — 145,0 м _____
	горизонталь 145 м — 140 м _____
	горизонталь 140 м — р. Андога _____

<i>Варіант 2</i>	
від г. Андозька на захід до річки Андога	пункт 160,6 м — горизонталь 160 м _____
	горизонталь 160 м — 155 м _____
	горизонталь 155 м — 150 м _____
	горизонталь 150 м — 145 м _____
	горизонталь 145 м — 140 м _____
	горизонталь 140 м — 135 м _____
	горизонталь 135 м — р. Андога _____

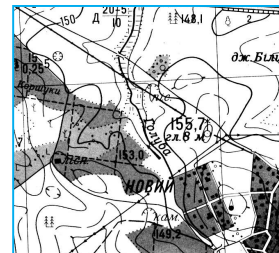
Висновок.

ТЕМА. Прокладання маршрутів за топографічною картою та їх обґрунтування

Мета: закріпити вміння прокладати маршрути за топографічною картою; розвивати уміння працювати з топографічними картами; виховувати акуратність під час виконання роботи.

Обладнання: атлас, топографічна карта, лінійка, транспортир, олівець, гумка.

ХІД РОБОТИ

Завдання 1. Використовуючи топографічну карту прокладіть маршрути за топографічною картою та обґрунтуйте їх вибір. Заповніть таблицю.

1. Оберіть маршрут

--

2. Опишіть уявну подорож вздовж маршруту:

а) напрям руху;

Дійсний азимут	
Магнітний азимут	
Дирекційний кут	

б) пройдені відстані;

--

в) об'єкти природи;

Рельєф	
Рослинний світ	
Гідрологічні об'єкти	

г) господарські об'єкти.

--

3. Обґрунтуйте вибраний вами маршрут.

--

Висновок.
